

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

SOCIAL CAPITAL, GENDER AND SPORT

Καμπερίδου Ε.¹, Παπαδοπούλου Σ.Δ.²

I. Kamberidou¹, S.D. Papadopoulou²

1. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

1. National & Kapodistrian University of Athens,
School of Physical Education & Sport Science

2. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

2. Aristotle University of Thessaloniki, School of
Physical Education & Sport Science

Περίληψη

Abstract

Η εργασία αυτή προβαίνει σε μια ανασκόπηση των θεωρητικών προσεγγίσεων περί κοινωνικού κεφαλαίου, γεφυρωποιού και αποκλειστικού, με σκοπό την προσέγγιση της κοινωνικής περιοχής του αθλητισμού και του φύλου υπό την οπτική της ανάλυσης του κοινωνικού κεφαλαίου και κατ' επέκταση τη συμβολή της αθλήτριας στην παραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου. Η διεθνής βιβλιογραφία στο θέμα «ο αθλητισμός ως κοινωνικό κεφάλαιο» μολονότι περιορισμένη, αποδεικνύει ότι όσο ισχυρότερο είναι το κοινωνικό κεφάλαιο που αποκτάται στο πεδίο του αθλητισμού, τόσο διευκολύνεται και προωθείται η κοινωνική ενσωμάτωση. Στις μέγρι τώρα εργασίες για το κοινωνικό κεφάλαιο έχει παραμεληθεί και η παράμετρος φύλο. Η έρευνα της έμφυλης διάστασης του

This paper explores the concept of social capital –bridging and exclusive– so as to apply it as an analytical category to sport and gender, and subsequently the female athlete's contributions in social capital production. International research on sport as social capital, although limited, indicates that sport promotes social inclusion. Research on the gender dimension of social capital, although limited, shows that women have been playing a major role in social capital production. Social capital refers to the collective value of social networks, the elimination of social exclusions, respect for ethnic, racial and gender diversity, among other things. In conclusion, it is essential to incorporate the gender perspective, and especially the role of the female athlete, in the discussions on social

Αλληλογραφία

Correspondence

Ειρήνη Καμπερίδου

Irene Kamberidou

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής
και Αθλητισμού.

National & Kapadistrian University of Athens,
School of Physical Education & Sport Science, Faculty
Dept. of Theoretical & Social Sciences,

Εθνικής Αντιστάσεως 41,

Ethnikis Antistaseos 41,

Δάφνη, 172 37 Αθήνα

Dafne, 172 37 Athens, Greece

Τηλ.: 210-7276093

Tel. +210-7276093

E-mail: ikamper@phed.uoa.gr

E-mail: ikamper@phed.uoa.gr

irene.kamberidou@ecwt.eu

irene.kamberidou@ecwt.eu

κοινωνικού κεφαλαίου, μολοντί περιορισμένη, δείχνει ότι οι γυναίκες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου. Το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται στη συλλογική αξία των κοινωνικών δικτύων, στην άρση των κοινωνικών αποκλεισμών, που αφορούν την έμφυλη, εθνική και φυλετική πολυμορφία (diversity), μεταξύ άλλων. Συμπερασματικά, είναι απαραίτητο να συμπεριληφθεί η διάσταση του φύλου και ειδικά ο ρόλος της αθλήτριας στις συζητήσεις για το κοινωνικό κεφάλαιο. Η έμφυλη διάσταση λειτουργεί ως «κοινωνική κόλλα», ως ανεκμετάλλευτη πηγή κοινωνικής ενέργειας που συμβάλλει δυναμικά στην αναγνώριση και την ενεργοποίηση κοινωνικών διεργασιών.

Λέξεις-κλειδιά: γεφυροποιό και αποκλειστικό κοινωνικό κεφάλαιο, «κοινωνική κόλλα», έμφυλη διάσταση, αθλητισμός, φύλο, γυναίκες, κοινωνικά δίκτυα.

Εισαγωγή

Η διεθνής βιβλιογραφία στο θέμα «ο αθλητισμός ως κοινωνικό κεφάλαιο» (Putnam 2000; Tonts, 2005; Kamberidou & Patsadaras 2007; Nicholson & Hoye, 2008), μολοντί περιορισμένη, αποδεικνύει ότι όσο ισχυρότερο είναι το κοινωνικό κεφάλαιο που αποκτάται στο πεδίο του αθλητισμού, τόσο διευκολύνεται και προωθείται η κοινωνική ενσωμάτωση. Παρατηρείτε επίσης, ότι οι γυναίκες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου (Lowndes, 2000; Molyneux, 2002; Λεοντοίνι 2010; Kamberidou, 2012a, 2012b).

Το κοινωνικό κεφάλαιο, πρωτεύων και απαραίτητος συντελεστής ανάπτυξης, θεωρείται *πυρηνική έννοια* στην κοινωνιολογία, στην πολιτική επιστήμη, στην επιστήμη της συμπεριφοράς και στην οικονομία, αλλά αποτελεί σχετικά καινούργια έννοια στον αθλητισμό. Διερευνώντας τη συνάφεια του αθλητισμού και του κοινωνικού κεφαλαίου, παρατηρείται ότι θε-

capital. The gender dimension provides the 'social glue' or *untapped energy source* that contributes dynamically in acknowledging and activating social processes.

Key-words: bridging and exclusive social capital, "social glue", gender dimension, sport, gender perspective, women, social networks.

ωρητικά και πρακτικά ο αθλητισμός προσδιορίζεται ως «γεφυροποιό-έμμεσο» (Putnam, 2000) κοινωνικό κεφάλαιο που προωθεί την κοινωνική ενσωμάτωση και ισότητα (Kamberidou & Patsadaras 2007; Nicholson & Hoye, 2008; Walseth 2008). Ταυτόχρονα, προσεγγίζεται και ως κοινωνική περιοχή που αναπαράγει «περιοριστικό-αποκλειστικό» (Putnam, 2000) κοινωνικό κεφάλαιο ή ακόμα και *σκοτεινό* κοινωνικό κεφάλαιο, δεδομένου ότι η πολιτική του αθλητισμού δεν συντελεί πάντοτε στην πρόοδο –λαμβάνοντας υπόψη την εμπορευματοποίηση, το ντόπινγκ, τη φυλετική βία στα γήπεδα, τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των ολυμπιακών έργων, την αφαίρεση της εθνικής ταυτότητας του «παγκόσμιου αθλητή-μετανάστη» (Maguire, 2004), την απώλεια αυτού του αθλητικού δυναμικού στη χώρα προέλευσης και την κραυγαλέα γυναικεία υποεκπροσώπηση στους αθλητικούς θεσμούς (αθλητική ιεραρχία-θεσμική ηγεσία, πχ. ΔΟΕ). Για παράδειγμα, από τα 110 μέλη της ΔΟΕ σήμερα, μόνο τα 19 είναι γυναίκες! Οι γυ-